

Anita Twaalfhoven

is redacteur van *Boekman* en stafmedewerker van de Boekmanstichting

Wibi Soerjadi in commercial voor Holland Casino



In economisch opzicht is het ook interessant om te onderzoeken waarom het een wel en het ander niet als vanzelfsprekend subsidie krijgt. De overheid speelt een rol in de classificatie van kunst, want alleen al het feit dat de overheid subsidie verstrekt heeft invloed en plaatst een cultuuruiting al snel in de categorie hoge kunst. Terwijl doodgesubsidieerde subcircuits ook weer hun eigen problemen kunnen hebben, waaronder een gebrek aan levenskracht, vooral wat de inhoudelijk-artistieke kant van de zaak betreft.'

En ook aan de regelgeving van de overheid zitten haken en ogen: 'Deze creëert vaak en onbedoeld toegangsbarrières en elke industrieel econoom kan je uitleggen dat dit niet gezond is voor de sector. Doordat subsidie-stelsels vaak heel statisch zijn en veel feedback-loops bevatten is het moeilijk voor nieuwkomers om er tussen te komen. Terwijl het voor de innovatie van de sector juist belangrijk is dat er regelmatig nieuwkomers bijkomen, ook als de meeste van die nieuwkomers het niet redden.'

Met welke ontwikkelingen kan de culturele industrie in de nabije toekomst te maken krijgen? 'Er bestaat een aantal industrieën die ik graag als culturele industrieën aanduid en die te maken hebben met vele ontwikkelingen op allerlei terreinen, van nieuwe organisatievormen tot nieuwe kunstvormen, nieuwe distributievormen en nieuwe consumptievormen.'

Te eigengereid voor taartmomenten

Vrouwkje Tuinman

'U krijgt een stel kakelende kippen binnen, dus maakt u maar vast wat ruimte.' *NRC*-columnist Frits Abrahams hoorde deze boodschap door de intercom tijdens een onverwachte treinstop in Almere Strand, afgelopen mei. De kakelende kippen kwamen van de Libelle Zomerweek. Abrahams vermaakte zich met het af luisteren van een dichteres die workshops had gegeven aan de Libelle-lezeressen. 'De vrouwen moesten een gedicht maken over hun kat. Het had soms tot dramatische taferelen geleid.'

Ik zal het eerlijk toegeven: ik was die dichteres. Vier dagen poogde ik mensen zo ver te krijgen iets origineels of ontroerends over hun poes te schrijven – de andere drie deed dichter Thomas Möhlmann dat. Whiskas betaalde. Het is de vreemdste opdracht die ik tot dusver heb ontvangen, en hij trok ook de meeste aandacht. In een andere editie van *NRC* was werken voor een kattenvoerfabriek een voorbeeld van de laagste vorm van 'dichten in een dwangbuis'. Ook het radioprogramma *Knetterende Letteren* besteedde er zendtijd aan. In een discussie over broodschrijven kon geen van de deelnemers zich voorstellen deze opdracht te hebben aangenomen. Misschien hielden ze niet van katten of damesbladen – allen klusten namelijk wel commercieel bij.

Dat moet ook wel. Thomas Vaessens laat in zijn onlangs verschenen boek *Ongerijmd succes, poëzie in een onpoëtische tijd* zien dat van je boeken leven voor vrijwel alle dichters fictie is. De gemiddelde auteur verdient op jaarbasis nul tot duizend euro aan zijn bundels – minus de belasting. Om het schrijven mogelijk te maken, moet er op andere manieren geld verdiend worden.

Toen ik nog voornamelijk journalist was betaalde ik al het een met het ander. Commercieel en pro-Deowerk bestonden naast elkaar, een manier om het werk interessant te houden of een periode vrij te kunnen nemen. Tegenwoordig is het de enige manier om mijn beroep te kunnen uitoefenen.

In *Knetterende Letteren* werd uitgelegd dat er voor auteurs steeds minder subsidiemogelijkheden zijn. Vandaar dat de meesten van hen blij zijn met meer of minder aan hun oeuvre verbonden werkzaamheden: literaire avonden, workshops, etcetera. Zelf krijg ik voor een voordracht van tien minuten het standaardtarief van 225 euro, via stichting Schrijvers School Samenleving. 'Nou, nou,' zeggen vrienden dan wel eens, 'daar moet ik heel wat langer voor werken.' Inderdaad, als je er tenminste niet bij rekent dat ik voor dat optreden in Winterswijk of Vlissingen wel enige uren onderweg ben, er met de organisatie wat voorbesproken moet worden, ik twee uur op mijn voordracht zit te wachten, een

naborrel met signeursessie op prijs wordt gesteld en ik dan nog terug naar huis moet.

Belangrijker: ik moet het voor te dragen materiaal daadwerkelijk schrijven. Dat duurt dagen, weken, maanden. Periodes waarin ik niets verdien. Vakantiegeld of ziektewet zit er trouwens ook niet in. Dat alles drukt het uurtarief behoorlijk.

Nu kun je natuurlijk een gewone baan nemen. Daar is niks mis mee. Sterker nog, ik zou het prefereren als ik er geschikt voor was. Drie dagen lesgeven, in een winkel staan, eindredacteur zijn, de rest van de tijd schrijven, prima! Echter, ik ben er niet geschikt voor. Te eigengereid, te vrijheidsminnend, te weinig sociaal. Die paar keer dat ik het probeerde werd ik gek van het drie kwartier met afdelingsgenoten moeten lunchen als ik net lekker bezig was. De kantoorhumor die mijn e-mailbus vervuilde, de voortdurende borrels en taartmomenten, het gezeur dat het nog lang geen vijf uur was. Thuis moest ik uitrazen, bijkomen – alles behalve inspirerend.

Bovendien: ik ben geen nachtmens. Het zit er voor mij niet in om een prachtige functie te hebben en 's avonds al even gepassioneerd aan mijn roman te werken. Eigen baas of niet, 's avonds is het klaar, uit, op.

De oplossing is opdrachtwerk. Inmiddels heb ik gedichten geschreven voor energiebedrijven en schouwburgen. In panels gezeten, workshops liefdesbrieven schrijven gedoceerd, nieuwjaarsborrels opgeluisterd. In mijn ogen reken ik astronomische tarieven, maar een bekende bijklussende wetenschapper lachte me daar onlangs hartelijk om uit. Toch: van die vier dagen Whiskas kan ik twee maanden zonder zorgen aan mijn bundel werken.

Een voorwaarde is dat ik voeling met 'het product' heb. Ik wijs regelmatig verzoeken af. Dat gaat eerder om de inhoud – bijvoorbeeld dat ik niks met tafeltennis heb, of ook

Ik snap
dat een
gedicht
niet zes
pagina's
moet
worden,
maar
ga niet
rijmen
omdat
het
reclame-
bureau
dat zo
leuk lijkt.

Vrouwkje Tuinman
publiceert poëzie en proza

na lang nadenken geen originele ingang kan vinden om het fenomeen Rembrandt te behandelen – dan om het geld. Ik ben allergisch voor 'goede doelen' die voornamelijk zichzelf en hun op straat wervende werkstudenten in stand houden. Verzoeken uit die hoek worden geweigerd. Zo ook van belerende clubs die de mens moraal/moreel willen bijbrengen middels een gedicht.

Oprachten kennen voor mij geen andere normen dan 'vrij' werk. Soms zetten ze me zelfs op een nieuw spoor en komen er andere verhalen of gedichten uit voort. Een voorwaarde is dat ik een redelijke vrijheid krijg in vorm en inhoud. Ik snap dat een gedicht niet zes pagina's moet worden, maar ga niet rijmen omdat het reclamebureau dat zo leuk lijkt. Daadwerkelijk juichend over kattenbrood schrijven was me zeker niet gelukt – maar dat hoefde ook niet. Libelle belde en na de eerste verbazing dacht ik direct: ja, ik zou wel eens wat willen schrijven over het in zichzelf gekeerde van mijn kat (en stiekem over isolatie in het algemeen, wat al cultureel verantwoord klinkt). Dat mocht, en dus gingen we met elkaar in zee.

Een ander voordeel van opdrachtwerk is dat het concreet is. Het brengt je werk in de wereld. Aan een bundel werk je jaren. Een opdrachtgedicht wordt vaak heel optimistisch meteen maar op vijftig handgeschepte vellen verspreid. Je wordt gelezen, gehoord, moet met allerlei nieuwe mensen over je werk praten. Het heeft iets nuttigs.

Dat had het in het geval van de Libelle Zomerweek aanvanke-lijk niet. De hele dag in een winderige tent zitten wachten op publiek dat niet komt, terwijl de regen in je gezicht slaat, heeft iets demotiverends. De niet van dwangrijm af te praten deelnemers ook. Dan nog de dramatische taferelen waar Abrahams op doelde: meerdere cursisten barstten tijdens het dichten in snikken uit. Omdat plotseling beseft werd dat de kat het enige wezen was dat ze vertrouwden. Omdat het schrijven zo dicht bij hun ziel kwam. Onverwacht, op een koude woensdagochtend in Almere. Troosten viel me zwaar.

Het lijkt wel een gedicht. Misschien moet ik dat maar eens gaan schrijven. Pro Deo.